

Geneze a cíle projektu

K závažným celospolečenským důsledkům pandemie covidu-19 náleží omezený a geograficky, věkově či sociálně nerovný přístup ke vzdělávání. Pandemickou krizí v oblasti vzdělávání byla enormně dotčena skupina seniorů. S jejich limitovanou prostorovou mobilitou byl i v důsledku epidemiologických omezení značně ztížen přístup seniorů ke vzdělávání, například v podobě pravidelné návštěvy knihoven či univerzit třetího věku. V České republice navštěvuje univerzity třetího věku přibližně šedesát tisíc studentů seniorského věku, k nejoblíbenějším oborům přitom patří historické vědy. Před vypuknutím pandemie covidu-19 navštěvovala přednášky z historie takřka polovina z celkového počtu studentů univerzit třetího věku.

S obavami o zdraví seniorů, s uzavřením knihoven, paměťových institucí a vysokých škol a s jejich přechodem k distančnímu vzdělávání byla výuka seniorů v podstatě paralyzována, což mělo vliv také na sociální inkluzi seniorů a udržení kvality jejich života. Právě tímto směrem se vydal projekt Technologické agentury České republiky nazvaný *Seniori – nositelé historické paměti 20. století: Distanční vzdělávání třetího věku v historických vědách v éře pandemie COVID-19*. Od 1. prosince 2020 do konce listopadu 2022 se mu v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR věnuje tým vedený Martinem Jemelkou.

Technologická agentura ČR reagovala na první vlnu pandemie covidu-19 v dubnu 2020 vyhlášením specifické 4. veřejné soutěže programu ÉTA. Cílem této soutěže bylo podpořit projekty, které by využily znalostí, zkušeností a dat ze situace zapříčiněné pandemií covidu-19. Dvouleté projekty, které usilovaly o účelovou podporu, měly zvýšit společenskou odolnost vůči negativním dopadům této krize, případně obdobných krizí. Měly akcelarovat výzkumná řešení a podpořit výzkumné projekty s aplikovatelnými výstupy v různých sociálních, vzdělávacích, ekonomických, legislativních, technologických, kulturních, etických, psychologických, mediálních a dalších oblastech, které se váží ke společenským důsledkům globální pandemie covidu-19. Projekt MÚA se v grantové soutěži, jíž se zúčastnily více než tři stovky projektových návrhů, umístil na 9.–12. hodnoceném místě z třiceti podpořených projektů.

Projekt vycházel z předpokladu, že pandemická situace se může v budoucnu opakovat, a vzdělávání seniorů na půdě univerzit třetího věku tak může být dlouhodobě ochromeno. „U zrodu projektu stála zrušená přednáška pro studenty univerzity třetího věku Fakulty dopravní Univerzity Pardubice v březnu 2020. Hledal jsem způsob, jak studentům přednášku nahradit. Nutno podotknout, že to bylo na samém počátku pandemie, kdy se ve výuce všech stupňů všeobecně improvizovalo. Když byla v dubnu 2020 zveřejněna covidová soutěž TA ČR, pro mě osobně bylo o tématu projektu rozhodnuto. První, na koho jsem pomyslel, byli pardubičtí studenti z U3V,“ připomíná genezi projektu jeho řešitel Martin Jemelka.

Cílem projektu je prostřednictvím webového portálu *Tohle jsme prožili* s audiovizuálním obsahem vytvořit novou otevřenou digitální platformu distančního vzdělávání seniorů v historických vědách a příbuzných oborech. Chceme tím přispět k širší dostupnosti seniorského vzdělávání a zároveň k udržení kvality života a sociálních kontaktů seniorů. Tématem dokumentární roadmovie *Tohle jsme prožili* je historická paměť a překonávání krizových momentů lidského života a společnosti s pomocí historické paměti. Spíše než velkým politickým dějinám se věnuje jiným, společensky velmi aktuálním tématům: přírodním katastrofám, veřejnému zdraví, civilní ochraně a hospodářským krizím. Čtyři didaktická videa *Prameny online* seniory vybízejí k práci s pramennými dokumenty v digitálním prostředí. Aktivní přístup uživatelů webového portálu je podpořen možností sdílet vlastní textové, obrazové a audiovizuální dokumenty s uvedenou tematikou.

Cílovou skupinou jsou primárně senioři z řad studentů univerzit třetího věku, ale i didaktici, pedagogové a zájemci o historii 20. století a (distanční) vzdělávání třetího věku. Webový portál *Tohle jsme prožili* aplikuje excelentní výsledky dlouhodobého výzkumu Masarykova ústavu a Archivu AV ČR na poli dějin 19. a 20. století, vychází z jeho aktivit v oblasti popularizace vědy a personálně propojuje zástupce historických věd, sociologie, filmové vědy a didaktiky dospělých. Zásadním přínosem projektu a webového portálu *Tohle jsme prožili* by mělo být metodické vedení seniorů k využívání online databází s historickým obsahem a síťování domácích akademických pracovišť a institucí věnujících se vzdělávání seniorů.

Projektový tým

Martin Jemelka, historik, autor projektu

Dagmar Hájková, historička

Pavel Helan, historik

Pavel Horák, historik

Jitka Jindřišková, historička a filoložka

Soňa Martinovská, archivářka

Ivo Bystřičan, sociolog, scenárista, režisér

Lucie Zormanová, didaktička vzdělávání dospělých